

## ВІД МІЗИНА ДО ІНДО-ЄВРОПИ (ДО 100-РІЧЧЯ ВІДКРИТТЯ МІЗИНСЬКОЇ ПІЗНЬОПАЛЕОЛІТИЧНОЇ СТОЯНКИ)

...– Ідемо завтра! – так несподівано порадував мене професор Петро Петрович Кононенко. Йшлося про омріяну нами поїздку до Мізина, зокрема в Мізинський археологічний музей, що його створив і наповнив змістом – 50-ма тисячами (!) експонатів – археолог від Бога, одержима людина Василь Куриленко.

Іхати в Мізин – се все одно що – в Мекку чи Єрусалим або в Канів на Чернечу–Тарасову гору. Адже що наші воріженьки не кажуть, а цивілізована Індо-Європа починалася з Мізина, тобто з Мізинської – однієї з найдавніших у світі! – культури доби мисливців на мамутів – ХХ–ХV тисячоліть до н.е.

Передбачалося здійснити поїздку наступного літа, але так само – одержима людина – директор Інституту українознавства Петро Кононенко цілком справедливо вирішив розпочати підготовку до відзначення 100-річчя відкриття Мізинської стоянки вже тепер, а точніше – 22 січня – в День Соборності України. Що ж, символічно. Бо сто років тому відомий український (жорстоко переслідуваний царським режимом!) археолог, етнограф і антрополог Федір Кіндратович Вовк (1847–1918) саме під Мізином, на глибині 6 метрів, знайшов перший в історії людства предмет **НАЦІОНАЛЬНОЇ ВИЗНАЧЕНОСТІ** – браслет зі слонов'ячої кістки, на якому викарбувано меандрів орнамент – символ безконечності буття Людини і Природи...

Се той орнамент, що засвідчив високий рівень інтелектуального розвитку людей – праукраїнців! – пізнього палеоліту ХХ–ХV тисячоліть до н.е. Се той орнамент, що його на 13–14 тисячоліть пізніше запозичають Єгипет, Греція, Рим, о.Крит (і називатиметься він «єгипетським», «грецьким», «римським», навіть – «критським», тільки – не

українським). Се той орнамент, що й нині прикрашає манішки вишитих українських сорочок та рушники, зокрема на Прикарпатті.

А в 60-ті роки минулого століття відомий український археолог, доктор історичних наук Сергій Миколайович Бібіков – на той час директор Інституту археології АН УРСР – також здійснив значуще відкриття – в шарах Мізинської культури знайшов ... музичні інструменти із мамутових кісток. Палеолітичний музичний ансамбль засвідчив, що в ХХ–ХV тисячоліттях до н.е. вже народжувалася одна з найспівучіших націй світу – українська.

...Що й казати, їдучи до Мізина, ми, учасники культурологічної експедиції, хвилювалися (очолював експедицію Петро Петрович Кононенко, до її складу входило ще двоє старших наукових співробітників Інституту українознавства – заслужений артист України, лауреат Шевченківської премії Василь Григорович Нечепя та автор сих рядків; надійно забезпечував поїздку водій Віктор Вікторович Ліпатов). Адже саме на мізинських глибинах знайдено стилізовані й реалістичні жіночі статуєтки – символи Матері-Землі та продовжувачок роду людського. Отже, з культу Жінки-Матері й розпочиналася людська цивілізація саме на рівні Мізинської культури. Згадаймо, що той культ Жінки розвинувся за Трипільської цивілізації й став ознакою давньоукраїнського менталітету.

І ще: археологи в шарах Мізинської культури віднайшли кістки понад 100 особин мамута. Так, доба мисливців на мамутів – се доба мужніх, сміливих і вправних чоловіків; се доба, за якої творилася наша героїчна нація... Тож ми, їдучи до Мізина, сподівалися побачити ознаки тієї доби –



«живі» мамутові бивні, браслети з меандром, музичні інструменти пізнього палеоліту тощо.

На жаль, сього не сталося: найцінніших реліквій палеоліту (той же браслет, жіночі статуетки, музичні інструменти, навіть фігурку собаки – першої прирученої тварини за доби Мізинської культури тощо) ми в Мізинському археологічному музеї не побачили – всі вони «розпорошені» по музеях Києва, Москви, Петербурга. Можна обурюватися з приводу такого «грабунку». Але доводиться лише дякувати центральним музеям, де названі реліквії перебувають у безпеці. Бо тут... Так, було два «живі» мамутові бивні з насічками («То палеолітичний календар», – доводить Куриленко), але їх ганебно викрадено з музею 2004 року... А всього викрадено 2000 (дві тисячі!) експонатів. Тож **НЕЗАХИЩЕНІСТЬ** – найбільша біда Мізинського музею. Як, до речі, і всіх сільських та містечкових музеїв.

Василь Єлисейович Куриленко за 45 років своєї подвижницької діяльності на благородній ниві добув з «архіву землі», описав та виставив на стенди музею понад 50 000 експонатів. З них залишилося на сьогодні 48 тисяч. Найцінніші експонати він змушений зберігати вдома...

Друга гостра проблема Мізинського музею – **ТІСНОТА**. Музей розмістився в шістьох крихітних кімнатах буколічного будиночка – колишнього дворянського «терема». Тіснява не дає можливості розгорнути експозицію на елементарній пропагандистсько-науковій основі.

Адже Куриленко віднайшов і класифікував 23 культури (Роменську, Сумську, Колочинську, Волинцівську, Передюхнівську, Київську та інші), що свідчить про бурхливий розвиток духовності та продуктивних сил кожного племені на терені Подесення. Однак усі ті культури потребують окремих розгорнутих стендів і залів. Отже, найважливішою і найактуальнішою проблемою увічнення Мізинської культури є **ПОБУДОВА НОВОГО ПРИМІЩЕННЯ** Мізинського археологічного музею. І це справа не лише Коропської рай- та Чернігівської облдержадміністрацій. Це святі клопоти уряду України і особисто Президента України. Адже Мізинська культура дала поштовх Трипільській цивілізації, що спородила культури Індо-Європи.

За будівництва нового приміщення, за планування нових експозицій слід передбачити обов'язкове **повернення** мізинських святинь з музеїв Києва, Петербурга та Москви...

До 100-річчя відкриття Мізинської стоянки слід нарешті належно відзначити громадянський і науковий подвиг Василя Єлисейовича Куриленка – він заслуговує на звання Героя України. Його біографія незвичайна. Вона може бути прикладом для молоді...

... 1963 року, будучи художником і бажаючи вдосконалити свій фах, вступив на художньо-графічний факультет Ленінградського інституту імені О.І. Герцена. Тоді ж і сталося... Якось ніби сила потягла його до музею антропології, де він побачив стенд із написом: «**МІЗИНСЬКА СТОЯНКА**». Кілька годин,

як заворожений, простояв студент Куриленко біля стенда, вивчаючи кожен експонат. Тоді його осяяла думка: «В Мізині треба відкрити археологічний музей. І це мушу зробити я».

Рік ретельно студіював «Основи археології» під керівництвом досвідченого археолога – професора Левенка... Всі дні літніх канікул присвятив археологічним розкопкам під Мізином. До Ленінграда привіз кілька десятків цінних знахідок... Показав Левенку. Той одразу: «Неси в Ермітаж самому Піотровському». Директор Ермітажа, оглянувши Василеві знахідки, зателефонував «головному археологу» Борисковському.

– А звідки ви? – запитав професор, ретельно оглядаючи знахідки.

– З Мізина... Село є таке на Україні. Може чули?

– ...Чернігівської області Понорницького району? – лукаво всміхнувся професор.

– Точно! Ото диво... А звідки ви знаєте?

– Ми, дорогий, ваш Мізин знаємо краще, ніж ви самі...

Се підбадьорило Василя. Він остаточно утвердився в своїй ідеї. І вже наступної весни пише заяву ректору з проханням перевести його, Василя Куриленка, з денного на заочне відділення... Побачивши заяву, професор Левенко вигукнув: «Та ви з глузду з'їхали! Я ж вас хочу залишити в аспірантурі... Експедиції в усі кінці світу...».

А Василь вже в Мізині. Влаштується вчителем малювання в школі. На мізерну платню: 4–5 уроків на тиждень. Тож на першій педраді один з учителів зауважив: «Кинути Ленінград, аспірантуру і копати смітники в селі – це несерйозно...».

Обурився директор школи: «Дурниці ви говорите. Музей для нас і для району – велика честь. Творіть, Василю Єлисейовичу. Не слухайте скептиків. Я вас підтримую...».

Справді, вже 17 вересня 1965 року в одній з класних кімнат і було відкрито археологічний музей. Але ж... «малороси» негавали. І домоглися свого: інспекція райвно... закрила музей. Чому? Мабуть тому, що в «класиків» марксизму-ленінізму – жодного слова про Мізинську стоянку. І п'ять тисяч експонатів опинилися в підвалі. Та несподівано допомогли туристи... Василь Єлисейович на громадських засадах проводив екскурсії й тримав у себе «Книгу відгуків», яку швидко заповнили сотні туристів... Так, під тиском громадськості п'ять тисяч експонатів «переїжджають» з підвалу в шестикімнатний дворянський особняк, що став нині затісний для 48 тисяч експонатів...

Віриться, що нове приміщення для Мізинського археологічного музею буде. І пам'ятник Федору Вовку – обов'язково! І бодай одному мамуту в оточенні хоробрих мисливців...

**Сергій ПЛАЧИНДА**

старший науковий співробітник відділу української літератури НДІУ